

ДУХ НАЦІЇ В МОНУМЕНТАЛЬНІЙ СКУЛЬПТУРІ МИКОЛИ ОБЕЗЮКА



Макет пам'ятника Злуки

У цей непростий, доленосний час виживання українців у суворих реаліях сьогодення постала в соціумі дилема: будівництво і творення добра чи поруйнування людської душі через зло. Адже війна на сході вносить свої корективи в кожную українську душу і суспільну свідомість. Зважаючи на такі грізні фактори виживання, нарешті з муками постає українська політична нація, об'єднана ще з Майдану національною ідеєю — боронити свою національну ідентичність.

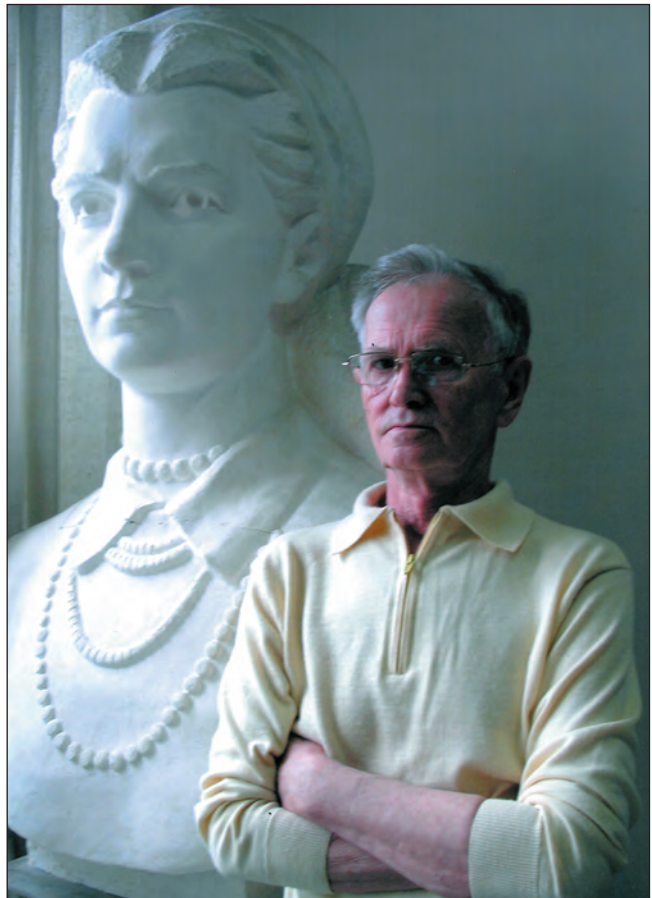
Те, що нині так гостро постало в українському соціумі в розумінні піднесення національного Духу особистості та не декларативного, а справжнього патріотизму наших свідомих громадян, сповідував усе своє свідоме життя київський скульптор з талантом від Бога, заслужений художник України **Микола Наумович Обезюк** (народився 3 травня 1938 року в селі Белиженці Ізяславського району на Хмельниччині), мова про якого йтиме нижче. Автор, послідовно долаючи спротив мистецького матеріалу й піднімаючись на фахові вершини в монументальній скульптурі, долучився до благородної справи увічнення в камені і бронзі видатних постатей української культури. Такі здобутки у творчості скульптора окреслили великий пласт історичного буття України безпосередньо через художні образи державних, культурних, церковних діячів та творців на мистецькій ниві.

Фахове сходження до мистецьких вершин **Микола Обезюк** розпочав у Львівському училищі прикладного і декоративного мистецтва ім. І. Труша на відділі скульптури та продовжив торувати цей шлях на факультеті з цього ж фаху в Львівському інституті прикладного і декоративного мистецтва, який закінчив 1964 року. Цікаве й те, що, будучи студентом, заявив про себе і як талановитий спортсмен, ставши майстром спорту з фехтування, призером в особистому і командному у командному заліку колишнього Союзу. На II Спартакіаді народів СРСР львівський студент-другокурсник переміг багаторазового чемпіона світу, що стало справжньою сенсацією.

Микола Обезюк з вдячністю і великим пієтетом згадує настанови свого учителя з фаху, професора **Івана Севери**, який, у свою чергу, був вихованцем аж трьох академій Петербурзької, Празької та Римської: *“Мій учитель з фаху Іван Севера був для нас, студентів, найбільшим авторитетом, але ж і певною мірою посланцем із майбутнього. Тому що з самого початку навчання він наставляв нас не на короткотерміновий результат, а на довготривалу перспективу розвитку нашого фахового рівня, на важливість самоосвіти, духовного самовдосконалення та розуміння покликання художника в суспільстві. Хоча, звісно, в той час не все могли ми сприйняти з його настанов та філософських поглядів... Скажімо, першу зустріч зі своїми учнями він розпочинав з того, що, мовляв, хлопці, ви прийшли на скульпторів учитися — подумайте..., бо скульптура — це дуже важка справа, тут треба все зважити, збагнути світ, чим є життя — що таке бджоли, а що таке трутні... Спочатку молодій людині було дуже важко сприйняти таке... Що жито, а що кукіль?... Так і в мистецтві — лободи тьма, як її не виполой, вона витикається... Така була філософія Івана Севери...”* (Вітчизна, № 5—6, 2008). Про життєвий шлях цього скульптора розповідає **Богдан Горинь** у книзі “У пошуках берега”. Саме цей майстер скульптурної пластики заклав основи художнього світобачення у творчості **Миколи Обезюка**.

Наріжним каменем творчих успіхів скульптора, його філософською парадигмою стало те, що автор оперує сміливими ракурсами, чим загострює сприйняття композиції твору, використовує контрасти об'єму і пластики, долучає глядача до прочитання урбаністичних форм з великих відстаней, локалізуючи їх в архітектурному середовищі.

Однією з перших робіт, де закладено новаторські принципи побудови художнього образу, постав пам'ятник **Давиду Гурамішвілі** для Миргорода на замовлення Міністерства культури. У цьому пам'ятнику з великою силою узагальнення передано гуманістичний пафос великого поета Грузії, що підкреслено пластичною формою і гострим ракурсом художнього образу. Пам'ятник виконано у голубому граніті. На відкритті пам'ятника грузинський поет **Григол Абашидзе** розчулено промовив: *“Господи!.. Яке прекрасне уособлення наших братерських почуттів...”* Успіх твору був незаперечний, можна сказати — вибуховий... Не дарма ж знімок пам'ятника вмістили у третьому томі “Української Радянської Енциклопедії” (УРЕ). У сприйнятті твору відчувається, як грузинський поет задумливо й ностальгійно наче прихилився до рідних гір Кавказу, що символічно передано вишуканим сколом гранітної брили. Але ж в історії створення цього пам'ятника є ще одна вельми красномовна, чи, скоріше, містична, деталь, наче вплив провидіння на творчість скульптора. Адже лише через добрий десяток років по тому, як був створений пам'ятник, Микола Наумович дізнався, що **Давид Гурамішвілі** не бачив на одне око, яке втратив на війні. Скульптор і сам від такої звістки був надзвичайно вражений, бо інтуїтивно зобразив поета із майже заплісненими очима...



М. Обезюк в майстерні біля моделі погруддя Олени Пчілки



Меморіальна дошка Олегові Ольжичу для Києва (проект)



Пам'ятник Давидові Гурамішвілі в Миргороді

Подальший пошук образного художнього узагальнення творів набуває нової якості у пам'ятнику *Михайлові Павлику* для Косова, де пластична форма отримує мажорне, експресіоністичне звучання.

Свої внутрішні патріотичні переконання служити національній ідеї у часи авторитаризму автор задекларував циклом робіт, присвячених геніальній дочці українського народу *Лесі Українці*. Наприкінці 1960-х років до 100-річного ювілею *Лесі Українки* (1971) скульптор взяв участь у конкурсі на найкращий пам'ятник поетесі. У цьому конкурсі *М. Обезюк* здобув перемогу і схвалення виконувати роботу в матеріалі, щоб встановити пам'ятник у Києві.

Проте далися взнаки закулісні інтриги з перетягування визначеної голосуванням журі першості, бо зрештою, зважаючи на істерику і сльози претендентки, означене перше місце розділили на двох, щоб пам'ятник Лесі Українці роботи тодішньої голови Київської організації СХУ *Г. Кальченко* встановити у Києві, а монумент, виконаний з моделі Миколи Обезюка, — у Луцьку..

Але, незважаючи на двозначну ситуацію, твір *Обезюка* схвально оцінив народний художник СРСР, скульптор *Олександр Ковальов* ще на стадії виконання майже семиметрового монумента у реставраційних майстернях. Він пафосно вигукнув Обезюку: “*Вона у тебе як пісня!..*” Чого не можна сказати про пам'ятник, встановлений у Києві. Для меморіального музею-садиби в Колодяжному на Волині 1988 року скульптор створив статую Лесі Українки в камерному прочитанні. Цього ж року постав пам'ятник геніальній поетесі у м. Новограді-Волинському, де *Леся Українка* зображена в задумі й усамітненому переживанні життєвих колізій. Для Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені *Олени Пчілки* у Луцьку 1999 року до 150-річного її ювілею скульптор створив портрет-погруддя матері Лесі Українки, який переведений у бронзу 2011 року.

У творчому доробку скульптора пам'ятник *Тарасові Шевченку* для м. Гусятина на Тернопільщині та модель 1:10 розміру монумента Великому Кобзареві для Кременчука. Автором створено на Тернопіллі пам'ят-

ник *Денисові Січинському* (1992), композиторові й диригенту, організатору українського хору в Галичині, у якому вперше співала *Соломія Крушельницька*, та у Гримайлові українському вченому зі світовим ім'ям *Івану Пулюю* (1995), який раніше Рентгена відкрив невидимі ікс-промені. У творчій співдружності з відомим науковцем, професором *Василем Шендеровським* скульптор піднімає такі історичні пласти національної культури, які до них не були висвітлені в суспільній свідомості українців. З цього творчого тандему з науковцем у мистецькій візії в камені і бронзі постають образи відомих і невідомих для широкої громадськості українських діячів — патріотів, літераторів, учених, які здійснили вагомий внесок у національну й світову наукову і культурну спадщину. Це такі твори: портрет *Нечуя-Левицького* для музею в Богуславі, відлитий у бронзі (2009); меморіальна

дошка з рельєфним портретом *Євгена Гуцала* для будинку, де проживав письменник (2005); портрет композитора *Олександра Білаша* (1970); портрет *Івана Борковського*, українського археолога, який мешкав у Чехії (2008), та портрети багатьох інших українських діячів.

Микола Обезюк у співавторстві з *Петром Дроздовським* створили скульптурну композицію знаменитому подружжю *Пантелеймону Кулішу* і *Ганні Барвінок*, на весіллі яких побував і *Тарас Шевченко*. Композицію встановлено на батьківщині *Куліша*, хуторі Мотронівка на Чернігівщині (2004).

Для Києва на масиві Оболонь для архітектурного ансамблю церкви *Богородиці Марії* М. Обезюком створено скульптурні композиції чотирьох Євангелістів — *Марка, Матвія, Луки* та *Івана* (співавтор *П. Дроздовський*) (2005).



Пам'ятник Тарасові Шевченку в м. Гусятин на Тернопіллі



Пам'ятник Олені Пчілці в Луцьку



Пам'ятник Лесі Українці в Новограді-Волинському



Конкурсний проект пам'ятника Петрові Могилі для Києва



Пам'ятник Іванові Пулюю в Гримайлові



Пам'ятник Омелянові Ковчу. Конкурсний проект



Пам'ятник композиторові й диригенту
Денисові Січинському на Тернопілі



Ліва частина архітектурного комплексу —
євангеліст Марк (стоїть) і Матвій (сидить) —
для церкви Богородиці Марії на Оболоні в Києві



Права частина архітектурного комплексу —
євангеліст Іван (стоїть) і Лука (сидить) —
для церкви Богородиці Марії на Оболоні в Києві



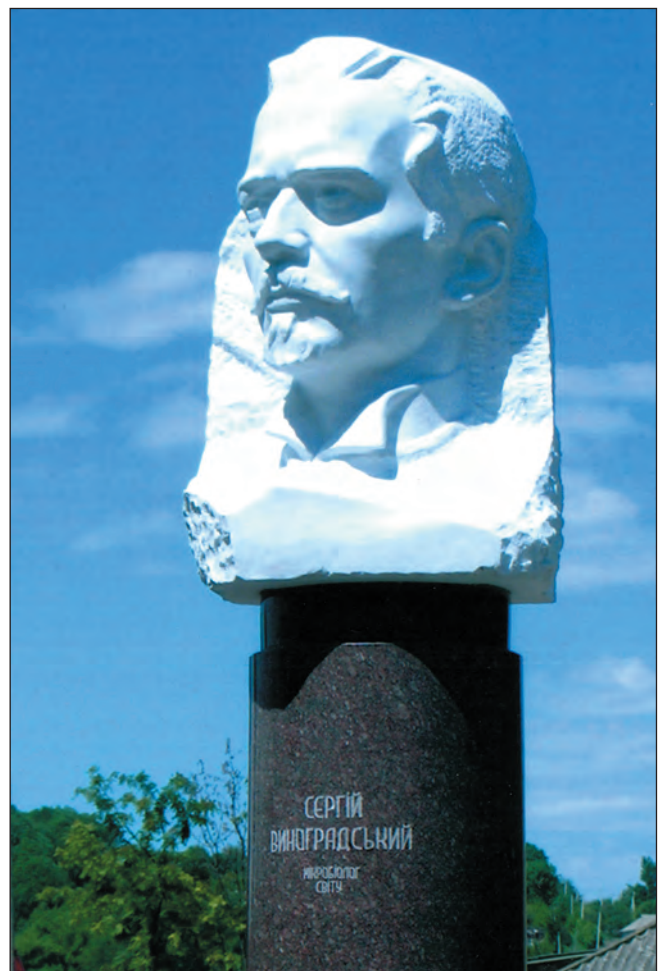
Козацький кінь і бандура під 600-річним дубом в м. Запоріжжя



Меморіальна дошка Євгенові Гуцалу в Києві



Олександр Білаш



Пам'ятник українському мікробіологу Сергію Виноградському в м. Городок на Хмельниччині



Панно в санаторії ім. М. Семашка в Кисловодську

Скульптор створив портрет-голову *Івана Пулюя* (бронза) для вестибюлю Тернопільського національного технічного університету ім. І. Пулюя (2010); пам'ятник-фігуру *Бориса Грінченка* (2011) поряд з університетом його імені у Києві; пам'ятник замовчуваному українському мікробіологу *Сергію Виноградському*, виконаний з білого мармуру портретний образ ученого розміщений на стрімкій колоні для м. Городка, його малої батьківщини на Хмельниччині (2012).



Рельєф на фасаді кінотеатру “Київська Русь” у Києві

Створивши 1965 року рельєф “Еней” у техніці карбівки (чи не найперша у Києві) для Спільки письменників України, Микола Обезюк у подальшій творчості виконує низку рельєфних композицій. На фасаді кінотеатру “Київська Русь” у Києві автор виконав рельєф на історичну тематику, що засвідчило епічність мислення скульптора. Цей рельєф був виконаний у співавторстві з художником-монументалістом *Г. Коренем* і архітектором *М. Босенком*. У співавторстві з цими авторами Микола Обезюк створив панно-рельєф для санаторію ім. М. Семашка в Кисловодську. Це велетенське панно з кованого алюмінію було змонтоване на торці дев'ятиповерхового корпусу санаторію. Втім, відкривав цей новаторський рельєф, як не дивно, аж сам генсек *Л. Брежнєв*... Він на той час перебував на відпочинку в Кисловодську. Присутні на церемонії з острахом спостерігали за ритуалом відкриття... Що ж скаже перша особа держави? Але напруження минуло, коли генсек під бурхливу овацію привітав авторський колектив з успіхом і навіть висловив свою думку: “*А что — может быть... Мне нравится!..*” Ці кілька мовлених фраз додали імунітету і ствердили авторитет скульпторів... Ще б пак!..

На Миколу Обезюка й так скося поглядали чиновники від мистецтва. На той час він мав репутацію скульптора-новатора, що в часи ідеології соцреалізму справді прирівнювалося до модерніста, — а цим все сказано... Згодом скульптор виконав також кілька монументально-декоративних панно для будівель громадського та культурного призначення Києва.

У квітні 2004 року для гетьманської столиці Батурина *Микола Обезюк* у співавторстві з *П. Дроздовським* створив скульптурне розп'яття *Ісуса Христа* для поминального монумента у вигляді хреста. Для скорботного пам'ятника-реквієма на вшанування безвинно загиблих українців під час голодомору в Україні 1932—1933 років на схилах Дніпра в Києві згадані автори створили скульптурну частину архітектурного комплексу: “Дівчинка з колосками” та “Ангели скорботи” (2009).

Уже тривалий час Микола Обезюк працює над концепцією пам'ятника першим перекладачам Біблії українською мовою — *Пантелеймону Кулішу, Іванові Пулюю та Івану Нечую-Левицькому*. Скульптор створив декілька варіантів ескізів монумента. Початковий варіант ескіза пам'ятника був виконаний у композиції з двох фігур на тлі величної арки. Але завдяки науковим пошукам професора *Василя Шендеровського* окреслилось ширше коло історичних осіб, які були причетні до перекладу Біблії українською мовою. Після напружених авторських пошуків концептуальна ідея пам'ятника набула логічного завершення у композиції монумента з трьох бронзових фігур перекладачів, поєднаних величною колоною.



Пам'ятник Борисові Грінченку в Києві



Олена Пчілка — бронза

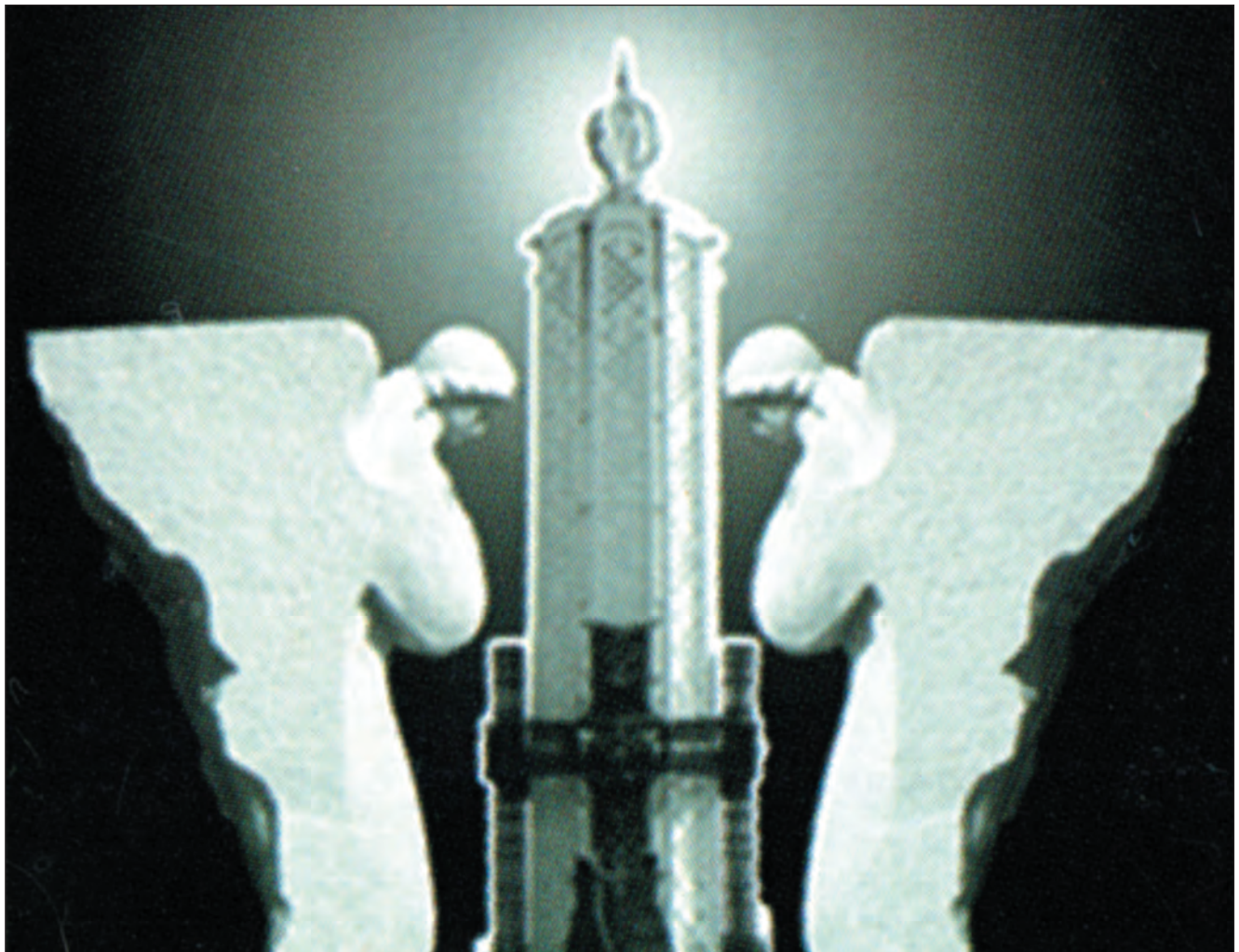
Є сподівання, що цей монумент таки постане у Києві та стане окрасою столиці європейської держави.

Миколі Обезюку як скульптору-новатору почали надходити замовлення і від інвесторів з-за кордону. Для Македонії автором були створені три величні бронзові постаті біблійних місіонерів *Клима, Наума* та ангела (співавтор *П. Дроздовський*) для архітектурно-монументального комплексу з колонади у морській затоці. Ці постаті на колонах там уподібнені маякам-світочам християнства для європейської спільноти народів. А ще у Львові був проведений конкурс на найкращий ескізний проект створення пам'ятника священику *Омелян Ковчу*, загиблому в нацистському концтаборі Майданеку під час Другої світової війни. На цьому конкурсі Микола Обезюк посів друге місце. Проте ескізний проект пам'ятника, створеного Обезюком, впав у вічі представникові української громади з Боснії та був закуплений закордонним інвестором, незважаючи на шановну конкурсну комісію. На думку замовника, кращий варіант пам'ятника (за ескізним проектом Миколи Обезюка) буде створений і розміщений в архітектурному комплексі біля церкви у селі Трнополе біля Прієдора.

Відвідавши 1996 року й землі давньої Еллади, надихнувшись витворами майстрів античного мистецтва, Микола Обезюк ще більше впевнився у тому, що мистецтво має історичну першооснову та духовну спорідненість із рідною землею. Він і своєю творчістю повсякчас стверджує принципи одухотвореного служіння національній культурі та мистецтву в рідній Україні.



Пам'ятник Незалежності в Гусятині (ангел)



“Ангели скорботи” в архітектурному комплексі пам'ятника Голодомору 1932—1933 років у Києві



Розп'яття Христа (Батурин)



Біблійні місіонери Клим та Наум і ангел для Македонії



“Дівчинка з колосками” в архітектурному комплексі пам'ятника Голодомору 1932—1933 років у Києві



Пам'ятник зодчому у Києві (на Оболоні)



Микола Обезюк в майстерні

Як людина товариська і комунікабельна, він високо цінує щирі стосунки між людьми. Скульптор приятелював із незабутнім поетом з Волині **Олександром Богачуком**, був побратимом письменника **Григора Тютюнника**. Відчуваючи духовну спорідненість і приязнь, Григир казав йому: *“Миколо, я тебе люблю як брата...”*, а ще, бувало, з трагічною інтонацією: *“Миколо, я як розчухнута рана...”*. І саме напередодні трагічного відходу Григора з життя вони обоє спілкувалися спочатку в спілчанському “Енеї”, а потім у помешканні письменника. Дивовижний факт у хронології творчих зустрічей і спілкування скульптора...

У травневому номері журналу “Кур’єр Кривбасу” за 1998 рік опубліковано нарис **Ореста Сливинського** “І стрепенувся голубий граніт”, де з щирою прихильністю до Миколи Обезюка та майже в експресивному жанрі з філософськими роздумами історика автор доносить широкий громадськості життєве і творче кредо відомого скульптора. Саме такі розвідки та публікації про мистця й інтерв’ю з ним в журналах “Образотворче мистецтво” (№ 1, 2001), “Вітчизна” (№ 3—4, 2004; № 5—6, 2008), “Українська культура” (№ 10, 2001), “Українець” (№ 5, 2008), “Музика” (№ 1, 1—2, 1971); науковому збірнику “Минуле і сучасне Волині та Полісся...” (випуск 33, м. Луцьк, 2009), туристичному проспекті “Welcome to Ukraine”; газетах “Літературна Україна” (№ 17—18, 17.05.2001), “День” № 180—181, 7—8.10.2011), “Культура і життя” (№ 47, 25.11—1.12.2011), “Віче” (№ 26.30.06—06.07.2011) та інші видання розкривають сенс творчості майстра,

знані і незнані шари історичних постатей України, які приховувалися відомо ким від її величності Кліота не пройшли повз гострий зір і впевнену тверду руку скульптора від Бога...

Як завершальний акорд, хочеться додати висловлену мною думку в статті “Велети духу в камені і бронзі”, вміщеній у газеті “Культура і життя” (01.12.2011) з нагоди 20-ї річниці незалежності України й відкриття пам’ятників **Олені Пчілці** в Луцьку та **Борисові Грінченку** в Києві: *“Можна стверджувати, що налаштованість скульптора у своїй творчості на втілення в камені й бронзі патріотичних тем позначена яскравою образністю, натхненням, талантом і високим мистецтвом. Творчість Миколи Обезюка є яскравим прикладом поцінування національних художніх традицій та утвердження національної ідеї в нашої державі. Також можна констатувати, що згадані пам’ятники Олені Пчілці в Луцьку та Борисові Грінченку в Києві, які були відкриті напередодні 20-ї річниці незалежності України, є вагомим внеском у мистецьку скарбницю нашої держави і варті найвищого поцінування — Національної премії України імені Тараса Шевченка”*.

Кому, як не йому, в новій європейській Україні?.. ■

Микола Дьомін
мистець,
член Національної спілки
художників України